

XI. 1 = ^{1/2} Q.

(cat. 4, 22-33^b)

DE
LEGATIS
ACADEMIAE LIPSIENSIS
AD CONCILIVM CONSTANTIENSE
COMMENTATIO HISTORICA

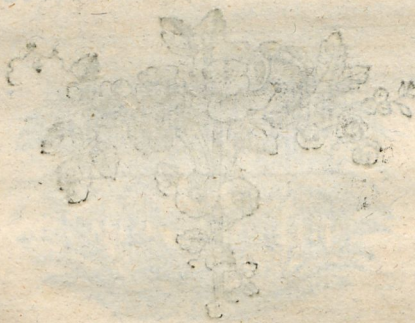
D. FRIDERICI IMMANVELIS SCHWARZII
THEOL. PROF. ORD. ET FACVLTATIS THEOLOGICAE
H. T. DECANI

LIPSAE
EX OFFICINA KLAVBARTHIA.

DE
LEGATIS
ACADEMIAE LIPSIAENSIS
AD CONCLAVUM CONSTANTINENSE
COMMENTATIO HISTORICA

D. FRIDERICI IMMANUELIS SCHWARZII
PHIL. THEOL. ORD. ET RECTORIS THEOLOGICAL.
H. T. PUGANI

LIPSIÆ
EX OFFICINA REYHERIANÆ

VI

Quod ex eo tempore, quo vniuersitates literarum constitutae sunt, in conuocandis ecclesiae conciliis obseruari solebat, vt academici doctores ad ea et inuitarentur, et in iis ad sententiam, tam de haeresibus opprimendis et damnandis, quam de dogmatibus fidei explicandis atque confirmandis, quam denique de ritibus, disciplinis et moribus instituendis, mutandis, corrigendis vel abrogandis dicendam adhiberentur, id quoque in concilio Constantiensi, ob diuturnum schisma post obitum Gregorii XI. ortum in ecclesia A. MCCCCLXXVIII. cui in concilio Pisano mederi frustra tentatum erat, ad dissidia componenda, haereses extirpandas, et reformationem ecclesiae quoad caput et membra suscipiendam, vel saltem tentandam, conuocato a Sigismundo, Hungariae rege et imperatore romano anno decimo quarto saeculi decimi quinti et ad annum vsque decimum octauum protracto, contigit. Ita nimirum conuenerat inter Sigismundum et Ioannem. XXIII. qui concilium vniuersale Romae congregare frustra tentauerat ¹⁾ vt Constantia in Dioecesi Moguntiensi celebrando concilio eligeretur, quod tam in Caesaris edicto in villa Viglud die lunae, penultima mensis Octobris MCCCCXIII. scripto, quam in bulla Pontificis Laudae V. Idus Decembris eiusdem anni data, affirmatur. ²⁾ Cui mandato tam principes Germaniae, quam reges Franciae, Angliae, Scotiae, Arragoniae, Neapolitanae, Cyprae, Daciae, Norwagiae, Sueciae, Poloniae, ac principes alii, qui legatos, (Aetia Concilii Ambassiatores dicunt) eo mittebant, quam denique Archiepiscopi, episcopi, abbates et e Clericis bene multi, ita et academiae morem gesserant. Aderant enim legati academiae Parisinae in quibus eminebat Cancellarius eius vere illustris, Iohannes Gerson, quem animam concilii illius merito dixeris, aderant praeterea legati academiae Oxoniensis, Pragensis, Coloniae, Viennensis, aliarum ³⁾

A 2

e qui-

1) Pauci comparebant, et non nisi vna sessio habita, tamque obscurum et ignotum fuit concilium illud, vt Hieronymus Pragensis cum a. MCCCCXVI. in examine concilii Constantiensis ad confessionem edendam prouocaretur, quod Iohannes XXIII. concilium generale Romae MCCCCXII. palam et publice celebrauerit, nihil mihi responderet, de eo constitit, an huiusmodi

concilium fuit Romae celebratum; imo quod factum fuisset Pisis, credebam. Hardt Acta Conc. Const. tom. IV. p. 635.

2) Tam illud, quam haec legitur in Hardtii Actis Concilii Constantiensis tom. VI. p. 5. et 9.

3) Dacher Historia Magnatum in Constantiensi Concilio primis concilii annis XIV. et XV. in Hardtii Actis Conc. Const. tom. V. p. 10. seq.

e quibus vnā praecipue, nostram scilicet academiam, tum recens constitutam, imprimis nominasse iuuabit, quae et suos legatos eo misit, quod consilium vti tum necessitas quaedam efflagitabat, quia de discessu et magistrorum et studiosorum ex vniuersitate Pragensi, eorumque commigratione Lipsiam facta, et originibus academiae nostrae tum quidem datis in illo ipso concilio agebatur, ita ipsa legario de auctoritate academiae recens constitutae testimonium perhibet, et ad omnem posteritatis memoriam insignis est. Nec dubito, studio memoriam huius legationis apud se conseruandi ex parte debere acquisitionem aliquot Codicum MSC. de historia Concilii Constantiensis, qui a maiori collegio principum, in cuius bibliotheca olim adseruabantur, ad bibliothecam academicam transferunt, in cuius thesauris sancte custodiuntur; quibus vsus est Cel. Hardtius in consciendo vasto opere historico de oecumenico Constantiensi Concilio, qui magnum fauorem virorum illustrium, Menkenii et Pfauzii, quorum beneficio vsus eorum se debere ait, impense laudat in Prolegomenis ad tom. I. p. 15. et hoc imprimis memoriae prodidit, quod monstratio et exhibitio eorum Serenissimum Ducem Brunsvicensē, Rudolphum Augustum, permouerit, vt reliquos codices MSC. e seriniis Germaniae tabulisque reconditis eruere iuberet, adeoque noster codex toti operi originem daret; et praeterea vni ex illis, codici nimirum MSC. plenorum Actorum Concilii Constantiensis, descripto a Mag. Thoma Wernerio de Brunswick. A. 1464. ingens statuit pretium in Prolegomenis ad tom. IV. p. 14. Idem ille Hardtius in Prolegomenis ad tom. V. historiae Conc. Const. p. 15. id se in votis habere affirmat, vt, quod lectu iucundum et ad illustrandam historiam concilii illius mirum quantum collaturum esse, merito existimat, omnium imperii Electorum, qui Concilio interfuere, principum, comitum, baronum, nobilium, deinde cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, doctorum, theologorum, iureconsultorum, medicorum, politicorum, philologorum, oratorum historicorum, poetarum, scriptis quoque de orbe literato optime meritorum, qui Constantiae in concilio floruerint, omnium, vel saltem praecipuorum res in ecclesia et republica inque ipso concilio praeclare gestae ex antiquis tabulis curate pertextantur, simul vero dolet, parcius maiores descripsisse ac literis consignasse virorum eruditorum vitas, facta, et fata, quae exemplo possent esse posteris, quod nos quoque valde dolemus. Celeberrimi tamen, et de illa historiae ecclesiasticae parte meritissimi viri huius consilio excitati, quantum in tanta monu-

mentorū rerum, illa aetate gestarum, inopia licebit, *memoriam legatorum academiae Lipsiensis ad Concilium Constantiense* recolemus, hoc potissimum sine, vt, quantum auctoritate academia nostra tum quidem primo lustro nondum exacto apud ecclesiam valuerit, vt huius doctores ad consilia de rebus arduis mature adhiberentur, testimonio quodam illustri confirmetur, nec non, quae in illo concilio de academiae nostrae ortu, qui a turbis, per Hussum excitatis, ab hostibus eius in illo disertis verbis, Hasso admodum grauibus et contumeliosis, derivabatur, acta sunt, clarius ob oculos ponantur, ac denique, quantum malorum in sancto illo scilicet concilio testes fuerint, quae numerum prope ac fidem superant, vberius constet.

E Saxonia, Misnia et Thuringia, quantum ex historia et illius temporis et concilii cognoscere licet, ad concilium profecti sunt Rudolphus III. Saxoniae dux et Elector, e gente comitum Ascaniae, et cum eo CLXXX personae; Hercules, dux Saxoniae, *) Nicolaus Lubecanus, episcopus Mersburgensis, Guntherus comes de Schwarzburg, Conradus, Abbas Pegauiensis, et professores academiae Lipsiensis, Theologi M. Iohannes Otto de Munsterberg ac D. Petrus Storck, et Philosophus M. Albertus Wahrentrippius. Rudolphus noster comes aderat Imperatori Sigismundo in ingressu in urbem die lunae XXIV. Dec. A. MCCCCXIV. vt ex Ulrico Reichenthalio et Eberhardo Dacherio,

A 3

4) Inter principes Saxoniae, qui concilio interfuerunt, non nominatur Fridericus Bellicosus, Marchio Misniae, cuius legati in Actis conc. commemorantur apud Coletum tom. XVI. p. 1420. *ex parte Maregrauii de Meichsen XX. personae, et Iohannes Goch, praepositus et Canonicus Misnensis et tres eius cum X. personis*, et apud Hardtium tom. V. p. 29. *Ex parte Marchgrauii de Meichsu XX.* Figmentum igitur est, quod nobis apponit Hanckius de Silesis indigenis eruditus, Fridericum Bellicosum hortatu Caesaris ad Concilium Constant. Episcopos suos, Nicolaum, Martisburgensem, Gerardum, Numburgicum, et Iohannem, Misnensem, (si modo fuisse tum Episcopus) misisse. Licet enim Fridericus Constantiae durante concilio

fuit, tamen sero et post dira Hussi et Hieronymi fata, itemque post reditum Caesaris ad concilium die Iouis XV. Aprilis feria quinta Pasch. A. MCCCCXVII. demum Constantiam venit, non eo quidem sine, vt concilio interesset, verum vt solemnī ritu a Caesare inuestiretur, suasque ditiones vna cum oppidis quibusdam Bohemiae, quae armis sibi subiecerat, e Caesaris manu acciperet; cum vero Caesar, non quidem inuestituram, sed oppida tamen Bohemiae ei denegaret, princeps bellicosus id indignē ferens subito Constantiam vna cum inuestitura petita die XII. Maii reliquit. Caeterum Dacherius auctor est, eum inter omnes principes Constantiae praesentes maiori ministrorum decore, vestitus splendore,

qui tum Constantiae praesentes erant, refert Hardt; ⁵⁾ Rex nimirum certiore fecerat papam de aduentu suo, rogaueratque, ut cum missis aduentum suum praesolari dignaretur. Noctu itaque conscendentes naues Constantiam circa mediam noctem aduecti sunt rex ipse cum Barbara regina Ciliae comitissa; sequebatur etiam regina Bosnensis Elisabeth, filiola imperatoris vnica, et Anna Comitissa de Wurtemberg ex Burggrauis Norimbergensibus nata. Associatus regi dux Saxoniae Rudolphus. Erat autem frigus. Vnde ductae sunt mulieres in aestuarium, ut calefacerent se ad horam. Deinde cum faculis ardentibus intrauerunt ecclesiam cathedralem, in qua Papa Iohannes cantauit primam missam. Rex vero legit Evangelium: exiit decretum a Caesare Augusto etc. in habitu diaconorum. Quam rem Theodericus Vrie in historia Concilii Constantiensis lib. VI. Distinct. IV. vberius descripsit: ⁶⁾ intrauit igitur Rex illius ciuitatis ecclesiam cathedralem in qua Dominus Iohannes papa aduentum eius praesolabatur; folio regis a dextris summi pontificis ornatissime ac decentissime praeparato. Ad dextram vero regis reginae sedes parata fuit. Erat igitur habitus regis cappa rubea, et corona imperialis capiti eius circum amicta. A dextris eius stetit Marchio Brandenburgensis. continens manu sua sceptrum regale. Et dux Saxoniae adstabat, gladium euaginatatum ostentans. Inter summum pontificem et Serenissimum Principem regem adstitit comes Ziliae, focer regis, pomum rotundum habens in palma. Itaque princeps ecclesiae fidelissimus, rouanorum rex et semper Augustus, legit Evangelium: exiit edictum a Caesare Augusto. Completa vero lectione dominus apostolicus contulit ei gladium, quo ecclesiam defendere deberet viribus totis. Iurauitque rex ille fidelissimus, se id pro posse semper impleturum.

De Nicolai, Episcopi Mersburgensis, praesentia in concilio, in quo simul vices Archiepiscopi Magdeburgensis sustinuit, testantur acta illius; et Theodericus Vrie. l. c. Dist. V. de episcopis Germaniae praesentibus haec memoriae prodidit: *De Alemannia fuerunt venerandi patres, Archiepiscopus Moguntinus, Archicancellarius, Salzburgensis, Herbipolensis, Pataviensis, Ratisbonensis, Brixienfis, Lubecensis, Mersburgensis, Augustensis, et Rigenfis, qui solenni comitiua ciuitatem Constantensem intrauerunt.* Guntherus Comes de Schwarzburg magnam in con-

et auri argentique venustate fuisse illustratum, qui prae omnibus populi applausum mereretur, apud Hardt tom. IV. p. 1221.

5) tom. IV. p. 28.

6) inserta est Hardtii Actis tom. I. parte I. p. 155.

concilio laudem nactus, supremus aulae Caesareae index in concilio et comitiis Constantiensibus, durante concilio vita functus est. Conradus abbas Pegauensis in Actis Concilii⁷⁾ inter illos, qui in eo Capitula Narbonensia iureiurando firmarunt, e MSC. Brunsvicensis, Lipsiensis et Gothano his verbis commemoratur: *Conradus, Abbas Pegauensis, ordinis s. Benedicti*. De praesentia denique legatorum academiae Lipsicae in concilio Constantiensi testimonium perhibet Dacherii historia magnatum in Constantiensi concilio primis conciliiis annis XIV. et XV. quae e MSC. Vindobonensi in Hardtii Actis Concilii tom. V. his verbis descripta legitur: ⁸⁾

Iohannes Munsterberg } *Doct. in Theol. VI. Personae.*
Petrus Storch }

De Petro Storch tom. IV. idem relatum legitur:⁹⁾ *Petrus Storch in Theologia Doct. pro vniuersitate studii Libicensis*; et idem de Alberto Wahrentrippio ibidem his verbis: *Cunzo de Swola auditor causarum facri palatii apostolici, et Albertus Wahrentrappe pro se et Archiepiscopo Pragensi*, scilicet subscripserunt. Eorundem nomina recententur in actis concilii apud Coletum tom. XVI. p. 1420.

Antequam vero de vita et fatiis eorum, quae e tenebris istorum temporum erui possunt, in medium proferam, in id inquirendum esse videtur, quod non immerito dubium incertumque haberi solet, num Iohannes Hofmannus, Theologus quondam Lipsiensis, postea vero episcopus Misnensis, inter illos fuerit, quos academia ad concilium misit legatos? aut, si hoc non sit, num vt episcopus Misnensis concilio interfuerit? sed neutrum est factum. Sunt quidem, qui id sibi persuadent, e quibus si Iacobum Lensant nominauerim, huic opinioni haud leue pondus addidisse videri possem. Hic enim in splendido opere de historia Concilii Constantiensis lib. I. §. XXII. eum concilio interesse finit, et A. XIV. tanquam episcopum Misnensem (ad cuius dignitatem secundum Schneiderum in Chronico Lipsiensis et alios A. XIII. euectus fuerit: sed euectus est demum A. XXVII. die VI. Iunii post obitum episcopi Rudolphi de Plawenitz) cum Nicolao ep. Mersburgensi et Gerhar-do, Numburgensi, qui forte Constantiam nunquam vidit, a Friderico Bellicoso eo missum esse, res suas ibi praeclare gessisse, Husso ob eiectionem suam ex academia Pragensi haud bene cupiisse, et apologiam pro supplicio Husii ibi scripssisse, affirmat; at nihilo secius candide fate-

7) Hardt tom. IV. p. 494.

8) p. 25.

9) p. 602.

tur; esse, qui de eius praesentia in concilio dubitent, quanquam ob-
 magnum historicorum numerum, qui id affirmant, et res singulares de
 eo narrent, impossibile esse putet, de eo dubitare. Vnde hauserit haec
 doctissimus Lenfant, facili coniectura ii quidem assequi possunt, quos
 non later, Martinum Hanckium, ad quem prouocat Lenfant, in libro
 de Silesis indigenis eruditis, viginti annis ante edito, idem probare
 voluisse. Verum audiamus, quibus ille utatur huius rei testibus. Sunt
 illi Ioh. Cochlaeus in Hussitarum historia, Abraham Bzovius in Annali-
 bus ecclesiasticis, Matthaeus Dresserus, qui in Historiarum milenario
 VI. Parte II. de Iohanne Hofmanno, episcopo Misnensi XXXVI. scribat:
*adfuit in concilio Constantiensi, ubi fama et celebritate nominis omnes Theo-
 logos superauit.* Mirum profecto! Quid? quod in Catalogo quodam
 episcoporum Misnensium MSC. de eo legitur: *Inter omnes Theologos in
 Concilio Constantiensi praesentes contra Hussitas haereticos nominatissimus
 habitus est.* (At ne nominatus quidem est) et in impresso: *Ad syno-
 dum Constantiensem proficiscitur, ad quos sumtus tolerandos et oppidum
 Nossam Henrico Oederano, abbati Veterocellensi, vendidit, et a collegio
 suo maiores, quam vllus maiorum, exactiones postulauit, quae res magnae
 ei inuidiae fuit.* Nossam quidem conuentui Veterocellensi, verum non
 Henrico Oederano, sed Vincentio abbate, ab eo venditam esse, dubio
 caret, teste Chronico Cellensi, quod apud nos asseruatur et rem sic nar-
 rat: *Anno MCCCCXXX. Dominus Vincentius emit castrum Nussin pro
 quatuor millibus et ducentis florenis, quae verba, vt totam historiam repe-
 tit Ioh. Conr. Knauth in Chronico Veterocellensi octo partibus edito
 Parte V. ^{10 a})* Verum hic non solum noui quid de itinere eius Constan-
 tiam suscepto fingit, sed etiam Catalogo epp. Misn. contradicit eiusque
 fidem infringit. Fingit nimirum Iohannem IV. cum adhuc Professor
 Lipsiensis fuerit, Constantiam ad concilium profectum esse, et magnam
 aeris alieni vim ad sumtus itineris tolerandos contraxisse; at enim
 vero legati academici, vt scimus, personam in eo nunquam sustinuit,
 et vt episcopus Misn. ibi esse non potuit, tum enim adhuc Rudolphus
 de Plawenitz episcopus erat, cui Hofmannus A. XXVII. demum suc-
 cessit. Nihil igitur huic, nihil catalogis istis, ferius quippe conscriptis
 tribuendum, ideoque nec eorum relationi de praesentia Iohannis in
 Conc. Const. fides est habenda. ^{10 b}) Eadem profecto sententia de omni-
 bus

10 a) p. 14.

10 b) Veram historiam huius ven-

ditionis vide apud cel. Vrsinum de tem-
 plo cathedrali Misnensi, p. 93.

bus scriptoribus, ad quos Hanckius in libro, quem ante nominauimus,¹¹⁾ et cum eo Lenfant prouocat, ferenda est; horum enim alii vno alii duobus, et ultra, saeculis recentiores sunt Concilio illo, et alterum secure sequitur alter, noui quid hinc inde comminiscens; comminiscuntur enim, vt dictum est, eum ad sumtus itineris ferendos vendidisse urbem et castrum Nossen, quod anno XXX. demum factum est; comminiscuntur, eum in ipso illo concilio, in quo praefens haud fuit, apologiam pro supplicio Husli scripsisse; comminiscuntur, in Concilio Constantiensi, auctor est Cochlaeus, fides sit penes ipsum, praecleara eruditione insignem inter episcopos illius temporis enituisse; comminiscuntur, eum a Friderico bellicoso ad illud missum, idque die XVI. Nov. A. XIV. ingressum esse, tantoque magis patribus congregatis exitium ostendisse iudicium suum, quanto grauioribus et controuersis expediendis et decretis condendis adfuerit. rel. (Hanckius p. 137.) Sed cur non ostendunt nomen eius in actis, in quibus omnia reliquorum omnium episcoporum, Germaniae inprimis, quae antea laudauimus, nomina leguntur? Cur silent acta vniuersa nomen Iohannis IV. non incelebre, et alia prope innumera, de quibus nihil omnino constat, et quae scire nihil omnino refert, sollicite et curate enumerant? Quia non adfuit; et per consequens omnia, quae recentioris aetatis scriptores de itinere eius Constantiensi tradiderunt, e traditione hausisse videntur, cui aliquos inter eruditos recentiores de historia in vniuersum optime meritos subscribere potuisse, miror. Plane igitur consentio cum Cel. Ursino, qui in descriptione templi Cathedralis Misn. e monimentis illius data, rem istam recte negat.¹²⁾

Sed reuertamur nunc, vnde digressi sumus, ad legatos nimirum, quos academia Lipsiensis vere ad Constantiense Concilium misit. Inter illos eminet Iohannes Otto de Monsterberg, primus, vt inter omnes constat, academiae Rector, cuius imagini, quae conclauae inclutarum quatuor nationum quam maxime ornat, ego quidem id, quod icunculae primi academiae Wittebergenfis Rectoris, Martini Pollichii Mellerstadii, in conclauae principum positae, subscriptum legitur, lubens subscriberem: *aureus hocce loco flare diu meruit.* Hic vir, meritorum in academiam Lipsiensem copia et magnitudine vere illustris, primus fuit inter XLVI. Magi-

11) Cap. XXVIII §. XX. p. 139.

12) Ursinus in der Geschichte der Domkirche zu Meissen p. 99. cf. Obler-

vationen Miscellaneas Lipsienses. Tom. VI. p. 169.

Magistros et Doctores e Pragensibus Lipsiae receptos, et a die ante festum Simonis Iudae A. MCCCCIX. inter Magistros Lipsienses intitulatos, inter quos quoque Petrus Storch, Cygnensis, et Albertus Wahrentrapp, Bavarus, nominantur, indici academiae inscriptus, primus, qui sceptrum academiae A. MCCCCIX. cepessit, die lunae ante S. Barbarae locum professoris Theologiae nactus; primus, qui dignitate Procancellarii ad magistros a facultate philosophica examinandos et promovendos ornatus est a Walthero Koekritio, Ep. Mersb. quem Alexander V. A. MCCCCIX. academiae cancellarium creaverat, hac lege ei posita, ut curam gerat, ne nisi in scientiis et facultatibus ipsis sufficientes, docti, digni et idonei reperti gradus academicos adipiscantur, his ab eo verbis additis: *super quibus eius conscientiam oneramus.* Si quis alius, hic certe de academia Lipsiensi praeclare meritus est, de quo inter alia fundatio collegii B. Mariae Virginis illustre et ad omnem posteritatis memoriam insigne testimonium praebet. Nec non scriptis aliquot editis et de academia et de orbe literato, ut aetatis illius ratio ferebat, bene meritus, et saltem tum aliquam nominis famam consecutus est. Dabimus eorum Catalogum, ab Hanckio l. c. §. XXXI. exhibitum: *Inter opera, quae Iohannes Otto scripsit, primum continet orationes ad Clerum. Secundum continet Quaestiones Magisteriales. Tertium est veteris logicae commentariorum liber. Quartum est novae logicae commentariorum liber. Quintum est commentariorum in proprietates logicas liber. Sextum complectitur commentariorum in Petri Lombardi Sententias libros quatuor.* Concilio Constantensi eum interfuisse, antea probauimus; quae vero in primis ab eo acta fuerint, relatum nullibi legimus; interim cum Doctores academici, ut in aliis conciliis, ita et in hoc ad examinandos articulos de haeresi suspectos, et aliter, quam ecclesia tum iubebat, propositos atque explicatos, adhiberentur, id quoque negotii Iohanni et eius sociis, Storkio et Wahrentrappio datum fuisse, satis tuto affirmari posse videtur, idque tam historia conciliorum, quam in primis Andreae Episcopi Magorensis Hispani, Gubernaculum Conciliorum, e MSC. ab Hardtio tom. VI. Actorum Conc. Const. editum, docet Parte VI. Cap. III. *de Sententia illorum, qui doctoribus et magistris et aliis quibuscunque tribuunt ius suffragii in Concilio.* Sed Munsterbergius finem Concilii, qui die XXII. Aprilis, quo sessio generalis XLV. et vltima fuit, vel si mauis, die XV. Maii A. MCCCCXVIII. quo Papa Martinus V. vltima sacra publice fecit, contigit, non vidit, duobus enim prope annis ante eum Lipsiam reuersus, ibi diem obiit supremum. Ita nimirum factum esse, ut doctorum

ctorum alii e concilio abierint, alii ad illud accesserint, testis est historia eius eo ipso tempore latine scripta, ab Iohanne Agricola autem germanice edita anno 1529. ⁹.) Noster igitur eadem libertate usus, domum reuersus, mortuus A. MCCCCXVI. in vigilia annuntiationis Mariae et in Aede Paulina sepultus est, vbi inscriptio sepulcri eius est:

B 2

Anno

12) lit. I. VI. Da sprach der Cardinal von Camerach, Magister Iohann Hufs, weil ihr euch wollet in gnade geben des heiligen Concilii, und desselben Vnterricht unterworffen sein, so wisset, das ewer Vnterricht wol von LX Doctorn, welcher erliche izt hinweggezogen sind, und die Parysier sind seynt des bekommen, und ist ir erkennenis also, das ir ou einigs widersprechen aus befehl des Concilii erslich demüthiglich ewer irrbumb erkennes in diesen Artickeln, welche ir bissher gehalten habt.

Hic pauca de rarissimo hoc libello dicere non abs re fore existimo, quem existere alii dubitarunt, alii se ignorare fassi sunt, inter quos doctissimus Valchius fuit, qui in Biblioth. theol. sel. P. III. p. 260. notitia eius se carere atque ignorare, num lucem viderit, fatetur. Dabo igitur titulum libelli tantae raritatis, et historiam eius. Titulus est: *History und warhafftige Geschichte, wie das Heilig Euangelion mit Iohann Hussen im Concilio zu Costniz durch den Papsst und seinen anhang offentlich verdampt ist, Im Iare nach Christi unsers Herren Geburt, 1414. Mit angebengeter Protestation des Schreibers, der bey allen Stricken und puncten gewesen ist.* M. D. XLVIII. Historiolam libelli e literis Ioh. Agricolae ad typographum Hanouiensem sic habeto: Ich habe überkommen ein Buch zu Latin geschrieben, wie der fromme Gottesfreundt Iohann Hufs, zu Costniz umm der leere willen des Euangelii von der Synagoga des Wädderchristi verbrant ist worden. Es ist aber gefunden worden

in der Bibliotheca eines Doctors der Erzeney Paulus Rockenbachs zu Zeitz, und durch meinen guten Freund, Nicolaum Krombach verdeutschet. — Wer es geschrieben hat, wais ich nicht, doch halt ich, es hats Petrus der Notarius gethan, welches oft hier gedacht wird, Mit vleis ist es registrirt, und auff die fürnemsten puncten gros acht gehabt, sonderlich wie Iohann Hufs darauß bestanden ist, man set in eines bessern bezeichnen, und wie stumme sie darauß gewesen sind, auch wie sein Appellation an Ihesum Christum für einen yrrthum erkannt ist worden. Er sind noch dabinnen, wie Hieronymus von Praga verbrandt ist, unnd viel schöner trost brieffe, die Iohann Hufs aus dem gefengnis geschrieben hat zu seinen guten Freunden, vom kampff fleischs und blutz, reich von geist und worten, die solt ir auch halt haben, Bittet Gott für mich, Darum Eisleben, Sonntag nach Iohannis Euan. 1529. Iohann Agricola Eisleben. Iohann Cochlaeus in der Historia Iohann Hufs in Behem, auctorem Hussitam esse affirmat. Hoc saltem certum est, Petrum Notarium inter amicos Iohannis Hufs in actis Conc. commemorari apud Hardt tom. IV. p. IV. p. 308. Eodem venit etiam Imperator Sigismundus, quem Wenceslaus de Duba, et Dominus Iohannes de Chlum, et Petrus Notarius, amici Iohannis Hufs secuti sunt, vt eorum negotii viderent. Baccalaureum fuisset, ex Krombachii versione Codicis Ciz. lit. F. fol. vt. discimus: auch herr Wenzel von Duba, und herr Hans von Chlum, und Baccalaureus Petrus ir Schreiber.

Anno Dni MCCCCXVI. in vigilia annunciationis virginis — Mariae obiit Venerabilis Dn. MGR. IOH. OTTO MUN—STERBERG S. Theol. Professor Hic sepultus — orate pro eo.

E laudibus Munsterbergii, quibus iure meritoque ornatus est a multis, eam modo hic repetemus, quae magnae existimationis et famae eius apud posteritatem documentum est, et legitur in Anonymi Centuria de scriptoribus academicis Lipsiensibus, Wittebergenfibus et Francofurtanis Cap. I.

Ille ego, qui pridem Pragensi laetus in vrbe
ingens Theologus Doctor et Artis eram:
Quique prior studii posui Fundamina LIPZIS,
hic jaceo, tenui carne sepultus Homo.

De Petro Storckio pauca sunt, quae scimus, nihil enim de eo constat praeter hoc, quod omnium primus minoris collegii principum collegiatus; A. MCCCCXII. Decanus Facult. Artium Sabbatho ante festum Galli ex Natione Misnensium, et A. XIII. die Galli academiae Rector electus, quo anno solenni publicationi bullae papalis de praebendis Professorum in canonicatibus Misnensi, Numburgensi et Cizensi, factae in monasterio S. Thomae interfuit, et in actis publicis dicitur Magister Petrus Storck, in sacra pagina licentiatu et baccalareus in decretalibus; A. XIV. ad Concilium Const. missus, et denique auctor sit duorum MSC. quae in Bibliotheca Paulina asseruantur: Doctoris Petri Storck de Zwickauia Registrum in lib. IV. Sententiarum. Eiusdem in lib. IV. Thomae contra gentes. Inter legatos ad Conc. Const. praecipuas partes tenuisse, ex actis academiae publicis haud obscure colligere licet; nam in rationario antiquissimo vniuersitatis anni MCCCCX et sequ. de eo memoriae proditum est in *textu* f. 8. *Idem rector* (M. Iohannes Krach anno MCCCC decimo quinto) *accepit mutuo a facultate artium XX. quatuor florenos rhenanos, quos direxit extemplo Magistro Petro Storck ad concilium generale Constantiense, et eadem facultas mutuauit alios XX quatuor florenos rhenanos pro bulla praebendarum, et medietatem illorum XX quatuor florenorum aliae tres facultates de promouendis, si quos habuerunt, soluere debent. Item praefatus rector ex mandato domini Friderici Marchionis Misnici direxit M. Petro Storck ad concilium Constantiense bullam praebendarum; et in indice: Vniuersitas mutuo accepit 24. florenos a facultate artium missos Magistro Storck ad concilium Constantiense, quorum medietatem aliae tres facultates de promouendis soluere deberent.*

et: bulla praebendarum Magistro Storch ad concilium Constantiense missa, mandato D. Friderici, marchionis.

De Alberto Wahrentrippio altum silentium, sed tamen in historia Concilii Const. nobilitatus, vnus enim ex collegis est, qui ab Husso ad testimonium ferendum publice excitatus, et dicere quidem ausus, sed non auditus fuit; et vnus ille, qui simul legatione Archiepiscopi Pragensis in eo functus est.

Nunc igitur, quae de academiae Lipsiensis origine, de qua Wahrentrippius testimonium, rogante Husso, ferre debuit, in Conc. Const. praefentibus in eo legatis eius, acta sint, videamus. Inter crimina Iohanni Husso ab hostibus et accusatoribus suis, Stephano Palez, qui tum ambassiator Episcopi Luthomislensis et vniuersitatis Pragensis,¹⁴⁾ antea Husli amicus et familiaris fuerat, (et hic idem, atrocissimus eius accusator et hostis, datus est ei auditor a Concilio ad examinandum eum) et Michaele de Caussis, auctoritate curiae romanae munito et misso, publice in confesso concilii obiecta, hoc quoque fuit, quod Wenceslao Bohemiae Regi auctor suusorque extiterit, vt tribus nationibus Saxonicae, Bavaricae et Polonicae, non tria suffragia in conferendis honoribus et beneficiis, vt hucusque fuerat, sed vnum modo, et Bohemicae nationi itidem vnum suffragium concederet, quae res ingentibus turbis et tandem discessui trium nationum occasionem dederit; tantum nimirum auctoritate Hussum apud Sophiam reginam valuisse, cui a con-

B 3

fessio-

14) Hardt tom. IV. p. 595. et e Codice Cizensi Ioh. Agricola lit. A. fol. VII. Vnerdes kam M. Stephanus Palez gen. Cosnitz mit welchem M. Stanislaus von Zimoun aus was geritten, aber noch in Bohemen zum neuen Haus an der Pestilenz gestorben, Dieser Palez als er gen. Cosnitz kommen ist, hat er sich sobald zu einem gesellt, der hies Michael de Caussis, welcher ein anreger und widerwärtiger war M. Iohann Husen, Also haben sie erliche Artikel wider M. Iohann Husen beschrieben, damit sie zu allen fürnemlichsten Cardinalen, Erzbischoffen, Bischoffen und andern Prelaten unblieffen, und dasselbige reglich trieben, und M. Iohann Husen also fürbrachten, und

beschuldigten mit stercken anregen, das man in gefangen nemen solt. — Dieser Palez was von Ingent auff ein grosser Frunde und geselle gewesen Magister Iohann Husen. Et ibid. lit. K. iii. Husen publico amicum suum dicit: Vnd Iohann Husen zeigte auf den Palez, und sprach, Dieser mein Frund hat wol gekant einen Nicolaum Faulsch, seliger gedechtnis, derselbige hat bemelte Schrift (Wickless) bracht etc. Narratio historica de condemnatione et supplicio Ioh. Husen, in Opp. Husen Tom. II. p. 344. perhibet, comprehensum Ioh. Hussum atque in carceres coniectum maxime urgente M. Stephano Paletio, in quem Hussum multa contulerat beneficia, et Michaele.

fessionibus erat, vt illa Hussi precibus fatigata tandem decretum regis de paritate votorum trium illarum nationum, et vnus, Bohemicae scilicet, extorqueret.¹⁵⁾ Culpa igitur Hussi factum esse, vt tres nationes ex academia Pragensi discederent, et Lipsiam commigrarent. Haec res gesta est in examine Hussi publico secundo, praesente Caesare, die veneris, VII. Iunii, mane hora septima, A. XV.¹⁶⁾ Vbi inter varios articulos, aduersus Hussum prolatos, hic quoque proponebatur. quod feminauerit discordias inter ecclesiasticum et politicum statum; deinde, quod scholam quoque Pragensem per discordias dissoluerit. Respon- sionem Hussi ad primam criminationem tacemus, quia nihil ad nos, verum, quid secundae opposuerit, indicabimus. Tum Iohannes Huss, ita verba sonant in Actis e MSC. Lipsiensi, ad alteram articuli sibi obiecti partem perrexit, illud quoque negans sua culpa accidisse, vt natio Germanica ex schola Pragensi discederet. Sed cum idem rex Bohemiae, iuxta fundationem patris sui Caroli quarti, tria suffragia Bohemis, quartum ipse

Germa-

15) Rem gestam e Cochlaei Historia Iohann Huss in Behem A. fol vlt. subiciemus: Die Teutschen Doctores und Magistri weren ihm (M. Iohann Hussen) zu stark gewesen, wo er het sich offentlich unterstanden des Wickelss Leer zu verdingen, so unterliess er doch nicht, solch giffit heimlich aufzubeytzen. Auff das er aber der Teutschen loss würde, und das giffit möchte frey ausgiesen, richter er ein newe praetiken an durch Magistrum Hieronymum von Prag und andre Behem seine gesellen, Ein new. privilegium vom König Wenzel zu erlangen, Nemlich das die Behemisch Nation in der Uniuersität solt allein so viel gewalts und rechtens haben in aller welung und nutzberkey, als die andern drey zubauff. Das hinfors die Behemisch nation nicht den vierdten sonder den halben theil haben solt, wann die ander bestze solt unter die andern drey nationes gleich ausgetheilt werden. Als sie nun solchs vom König erlangt hatten, biengen sie an sich die Bürger von Prag, welche offimals geharnischt für dz groß Collegium Caroli quamen, die Teutsche durch

Furcht zu dringer, das sie in solch privilegium solten bewilligen. Es huffte die Teutschen nichts, wie gute Worr und hohe Vermahnung sie fürgaben, Die Behem machten ein neuen Rector, und ein neuen Dechant, wider die statut und Gewonheit der Uniuersität, und namen den Teutschen die Schlüssel zu den kleynoten und zum gehl der Artisten facultee zugehörig, auch zu der Liberey in Collegio Caroli. Solchen gewalt un hochmuth irrieten sie offimals, daß auch Magister Ludolff Meystermann, ein Sachs, gebawen wurde, und wo ihm Magister Iohann Hofmann (dazumal Rector und hernachmals Thumbherr und eurtlich Bischoff zu Meissen) nicht geholten hetz, so werer gar erschlagen worden ym Collegio Behemen. Decretum regis de hac re die 13 Octobris. A. IX. promulgatum in lecher lectorio exhibet Balbini Epitome rerum Bohemicarum lib. IV. c. VI. p. 428. et Lenfant histoire de la Guerre des Hussites lib. IV. §. V. p. 54.

16) Hardt tom. IV. p. 312.

Germanis concessisset, ibi Germani indigne ferentes, se parte suffragiorum, quae tria habuerant, fraudatos esse, ultro abierunt, iuramento et gravissima poena famae et pecuniae se adstringentes, ne quis ex eis Pragam rediret. Interim ego hoc audire non recusato, quod factum regis, cui ego obedientiam debebam, ad nationis meae commoditatem approbavi. Ac ne putetis, me falsa dicere, adest hic Albertus Warentrapius, qui tum erat Decanus facultatis artium,¹⁷⁾ et una cum aliis Germanis in discessum iuraverat. Is si vera dicere velit, facile me hac suspitione liberabit. Sed hic Albertus, cum vellet aliquid dicere, non est auditus. Non est auditus, scilicet, partim, ne quid ad excusandum Hussum diceret, partim, ut pluribus et gratioribus Hussi inimicis copia dicendi fieret, Nafoni nimirum et Palezio, quorum ille affirmavit, hanc rem sibi satis perspectam esse, se enim tum in curia regis fuisse, et vidisse, quod Magistri trium nationum Germanicarum, Bavarorum, Saxonum et Silesiorum, quibus et Poloni commenerati fuerint, supplices ad eum venerint et petierint, ut ius suffragiorum sibi adimi non pateretur, et regem tum quidem promississe, se hoc, quod peterent, providere velle, sed Iohannem Hussum cum Hieronymo et aliis Regi, ne id faceret, persuasisse; hic vero, Steph. Palez, hoc addidit, non solum aliarum nationum, verum etiam ipsius Bohemicae viros eruditos per Iohannem Hussum eiusque consilia fuisse eiecetos e Bohemia, ex quibus adhuc sint, qui in Moravia exulent; ad quae Iohannes Hussus, Quomodo, dixit, hoc verum esse potest, cum ego Pragae eo tempore non fuero, cum illi, quos dicitis, discesserunt?

17) Haec e Codice Cizensi, a Krombachio idiomate germanico donato, illustrabimus. Prouocat Hussus ad testimonium Warentrappii, cur non Munsterbergii, vel Storckii? Probabiliter hoc factum est ideo, quod Warentrapius Hussus praesto adfuerit, sed enim iuxta virulentissimum Hussi accusatorem Stephanum Palez, teste illa historia MSC. cuius verba ille sic vertit: Da stund auff Magister Palez unu sprach also, was ist das einer viel bedingt, und doch nicht helt, ob ich gleich allie bedingte, ich wolte Magister Albertum, der bey mir stetz, nicht schlagen, und schlaege ihn doch. Satis apposite ad rem! De actis inter Hussum

et Warentrapium sic habet: Solchen Eyde auß der Universitat Praga hinweg zu ziehen, und dahin zu studiren nicht mehr zu kommen haben sie mir vier grossen peenen, als Meyneids, zewe und ebre, und hundert Schock grossen besterige, und Magister Iohann Huss zeigte mir Fingern auff einen, der hies Albrecht Warentrape, der war der selbigen einer, und war auff dasmal Deschant der Faculter der freyen Künste, derselbige stunde auff und sprach, Hochwürdigen Vezir, auff das Iohann Hussen nicht, als habe er war geredet, geglaubt werde, bint ich, ir woller mich auch hören. Aber man hat ihn nicht wollen hören.

runt? ¹⁸⁾ Hussus in super innocentiae suae in discessus istius causa testimonium Rectoris et Vniuersitatis Pragensis, die 1 Sept. A. MCCCCXI. scriptum, et sigillo vniuersitatis munitum, Concilio exhibuit, quod affirmabat, falsum esse, quod is extiterit causa, quamobrem quidam Magistri Teutonici expulsi de Praga fuerint, et quod ipsi nolentes almae vniuersitatis Pragensis priuilegium fundationis tenere, nec serenissimi Principis, domini Wenceslai, Romanorum et Bohemiae regis licitis mandatis parere, putantes, quod absque eorum praesentia non valeret Pragensis Vniuersitas subsistere, nullo pellente abierint. ¹⁹⁾

Quaenam vero tandem sententia in Concilio de hoc articulo, qui sextus erat, lata est? Miraberis! Nulla. Tam perspicue, tam clare innocentia Hussi hac ex parte innotuit, vt eum propterea poena dignum pronunciare, ausi non fuerint. Rem ex Actis conficiemus. Probandum erat, Hussum auctorem fuisse dissidiorum, per quae dissipata fuerit academia Pragensis discessu Teutonicorum, et commigratione Lipsiam facta. Id quomodo factum sit, vide, sed ne rideas, quae! *Item sextus articulus (in Lipsiensi codice septimus) in quo continetur, quod Iohannes Huss pertinaciter articulos erroneos Wicleff in ciuitate Pragensi in scholis publicis et praedicationibus publicis praedicauit et defendit, etc. fore verum, probatur per vnum Plebanum Pragensis Dioeceseos, reddens causam scientiae, quia dicit, se saepius ab eo audiuisse, in disputationibus publicis ac in praedicationibus et sermonibus publicis praedicasse: Per vnum Abbatem, qui dicit, articulum fore verum et notorium ex communi fama: Per vnum doctorem in Theologia, fore de veritate: Per vnum decretorum doctorem, ex fama multimoda: Per vnum canonicum Pragensem, ex communi fama: Item VII. articulus, in quo continetur, quod propter praemissa in ciuitate Pragensi fuit facta magna seditio, et scandala etc. fore verum, probatur per vnum Plebanum Pragensis Dioeceseos, et reddit diuersas causas scientiae: Per vnum doctorem in sacra Theologia, similiter probatur, fore verum,*

18) Haec in Codice Cizensi hunc in modum illustantur: Iohann Huss antwort und sagte, Es ist nicht, das sie meiner halben vertrieben sind, bin ich doch auff selbige mal zu Praga nicht gewesen, da sie weggezogen sint. Da sprach der Cardinal von Camerach zu Iohann Hussen also, Magister Iohann, du redrest nechst im Thurn viel geduldiger, denn du irzt ihust, und wisse, das dein freche antwort

für dich nicht ist, Iohann Huss antwort und sprach, Hochwürdiger Vater, wisset auch, das sie auff dasmal viel seuberlicher mir redeten, denn sie irzt thun, Irzt aber schreyen sie alle über mich, darumb erkenne ich auch, das sie alle mein Feinde sind.

19) Historia Ioh. Hussi in Opp. ei. P. 1. p. X.

verum, reddens diuersas causas scientiae: Per vnum abbatem, fore verum, reddens similiter causas diuersas scientiae: Per vnum vicarium Pragensis dioeceseos de veritate: Per vnum presbyterum Pragensis dioeceseos: Per vnum alium doctorem in Theologia, qui optimas causas scientiae reddidit: Per vnum decretorum doctorem, ex auditu fide dignorum: Per vnum magistrum in artibus et S. Theologiae magistrum, et reddidit optimam causam scientiae; Per vnum presbyterum Luthomistensis dioeceseos, similiter de veritate: Per vnum protonotarium de veritate et notorietate. Quam grauis igitur fuerit sententia a Concilio de hoc articulo, mirifice et egregium in modum probato, scire cupitis, lectores? En, ex actis eam habete!

VI. Articulus omittitur, quia tractat de exclusione Teutonicorum de ciuitate Pragensi, et expulsiōe eorundem, quia non tangit praecise materiam *Wicleff*, licet videatur esse probatus. Ohe! Quid igitur parcuruerunt montes? Haec gesta sunt omnia praesentibus academiae nostrae legatis; vtrum vero haec, an illa mala plurima maxima, quorum ingentem molem ibi viderunt, et quotquot viderunt, tot monumenta status corruptissimi, miserrimi, deterrimi ecclesiae viderunt, magis notatu digna sint, iudicium sit penes lectorem!

Viderunt autem tres Papas, qui pallium Petri, vni tantum aptatum, simul ad se rapere omnes intenderant neruos, non vt partem de tunica, sed vt totam haberent, magno sane cum scandalo et damno ecclesiae, vnum post alterum de folio deturbari, illos elogio damnatae memoriae a Concilio ornari, Iohannem XXIII. sub vestitu stabularii latentem, e concilio fugere, capi, carceri in eadem arce Gottlebenfi mancipari, in qua Hussus Papae huius iussu et auctoritate in carcerem detrusus detinebatur, et in quo eundem habuit socium malorum suorum, et nunc in hunc nunc in illum duci, seu potius trahi, damnari, eiici, Papam scilicet, cuius pedibus haud ita pridem Caesar, deposita corona Imperiali, oscula fixerat, ex quo ille dignitati pontificali solemniter renunciauerat; antequam enim id fieret, imperator, (verba sunt codicis *MSC. Lipsiensis*.) *surgens de cathedra sua, regratiatus fuit eidem Domino nostro nomine totius concilii, et sua flexendo genua, et deponendo coronam, et osculando pedem ipsius Domini nostri.*²⁰) (In posterum.

ferum non erit sic!) Viderunt calicem, non obstante institutione et mandato Christi, laicis eripi seu potius e manibus extorqueri in sessione generali XIII. die XV. Iunii A. MCCCCXV. per decretum concilii, quo declarabat, decernebat, definiebat: *Quod licet Christus post coenam instituerit, et apostolis suis ministraverit, sub utraque specie panis et vini hoc venerabile sacramentum: Tamen hoc non obstante sacrorum canonum auctoritas laudabilis et approbata consuetudo ecclesiae servauit et seruat, quod huiusmodi sacramentum non debet confici post coenam — et licet in primitiua ecclesia huiusmodi sacramentum reciperetur a fidelibus sub utraque specie, tamen postea a conficientibus sub utraque specie, et a laicis tantum modo sub specie panis suscipiatur.*²¹⁾ Viderunt triste exemplum perfidiae horrendae Caesaris Sigismundi et Pontificis Iohannis XXIII. Uterque fidem suam interposuerat, Hussum in itinere ad concilium, et e concilio in patriam tutissimum fore; sed haec fides nulla fuit. Violata enim est a Caesare, violata a Pontifice. Lege, si placet, saluum conductum Caesaris, Hussu datum Spirae die XVIII. Octobris A. XIV.²²⁾ et Pontifici ab Hussu nunciis monstratum, et ab eo his verbis exceptum et confirmatum: *Etiamsi Iohann Huss fratrem sibi germanum occidisset, se tamen nullo modo commissurum, quantum in ipso situm esset, ut aliqua ei fiat iniuria, quam diu esset Constantiae.* Sed nihilo fecius facta est, et summa quidem, quae vnquam fieri potuit, facta est, cum Iohannes adhuc esset Constantiae. Huss enim violata fide publica summorum in ecclesia et republica virorum in vincula datus, carceri mancipatus, accusatus, oppressus, inauditus damnatus et vitulatus est. Turpis profecto macula, nulla eloquentiae vi, nulla disputandi arte, nulla aetate eluenda.²³⁾ Sed viderunt et au-

21) Hardt tom. IV. p. 334.

22) Hardt tom. IV. p. 12. *Royce Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Constance.* et MSC. *Citizense* ex versione Agricolae, A. iii, ubi etiam narrat, Caesarem ex Longobardia aliquot nobiles viros misisse ad Hussum, qui eum fide Caesaris interposita, et vterius per literas interponenda ad concilium inuitarent.

23) Non desuerunt quidem inter

Pontificios, qui detestandae perfidiae istius patroni, apologetae et defensores esse omnibus, quibus valuerunt, viribus contenderint, quorum conatus iure reprehendit et improbat Archibald Bover in *der Unpartheyischen Historie der Römischen Paebste* P. IX. p. 119. Sed quis quaeso vir bonus causam perfidiae agere ausit, et non erubuerit? Homo perfidus, quisquis ille demum sit, indignus est tam hominis, boni cuius

diuerunt publice in concilio affirmari, decerni, defendi: quod non obstantibus saluis conductibus Imperatorum, Regum etc. possit per iudicem competentem de haeretica prauitate inquiri.²⁴⁾ Sed uiderunt etiam Imperatorem in conspectu uniuersi concilii conscientiae perfidiae pungi, et erubescere. Sic enim Hussus in sessione XV. *Ob eam causam ueni in hoc concilium liber, fide publica accepta ab Imperatore, qui praesto adest, me ab omni vi tutum fore, ut innocentiam meam testarer, et unicuique postenti rationem meae fidei redderem. Haec cum loqueretur, oculos in Imperatorem defixos habuit. Ille uero statim uehementer erubuit atque eius uerecundus tinxerat ora rubor.*^{25 a)} De ista Caesaris perfidia in literis ad amicos e carcere datis, acerbe antea questus erat: *Sigismund hat in allen Dingen fälschlich gehandelt — Gott verzeihe es ihm! Ihr habt gehört, in was für harten Ausdrücken er von mir geredet hat.*^{25 b)}

C 2

Ec

cuius et Christiani nomine, quam excusatione et defensione. Vtinam Cel. Ignatius Schmidt, clarissimus auctor Historiae Germanorum auctoritati et nomini suo pepercisset, nec rei pessimae excusationem et defensionem P. VII. c. 14. p. 187. seq. suscepisset! Sed o incomparabilem uirum Casparem Royco, ueritatis amantissimum, iustitiae tenacissimum, qui tantum abest, ut in Historia magni et uniuersalis concilii Constantiensis germanice scripta patrociniū perfidiae istius in se suscipiat, ut potius eam etiam in Caesare grauiter, ut uirum bonum decet, et seuerè reprehendat. Veritas, fides, religio, plaudite uiro optimo, plaudite! Caesarem quoque huius facti valde poenituisse, testis est Vlricus Reichenthal, Canon. Constantiensis, Caesari familiaris, in Constantiensis concilii Historia: *Da Huss in der Pfälz behütet ward, in derselben Zeit hüt ihn unser Herr der König Sigismundus gern geholfen und ledig gemacht. Forcht vielleicht seines Bruders Zorn, und auch, das er desto fürderlicher der Boehmer*

Huld verlobt. Und meint, es wär ihm eine große Unehre, felt er also sein frey, sicher geleit, so er ihm gegeben hätte, also brechen. Da antworteten ihm die gelehrten: Es möchte noch könnte mit keinem rechten seyn, daß kein Kerzer der in der Kerzerey begriffen würde, müge noch hätte geleit haben. Da unser Herr der König das erhörte und vernahm, da ließ ers gur sein.

24) Hardt tom. IV. p. 521 522. Hussus perfidiae et malitiae uestigiiis territus Mauritius Sax. Elect. noluit Theologos suos, cautioni Caroli V. confisos ad concilium Tridentinum mittere, et ad hoc decretum conc. Const. prouocauit. Petrus Suauis in Hist. Conc. Trid. lib. IV. p. 353.

25 a) l. c. p. 393. Causa irae et odii Caesaris aduersus Hussum erat, quod illo praesente intrepide pronunauit, regem in peccato mortali coram Deo non esse regem corona dignum.

25 b) *Gilpins Lebensbeschreibung der bekanntesten Reformatoren vor Luthero* p. 219.

Et quis est, qui excusare sustineat summam concilii exemplo Caesaris et Pontificis proteruiam in committendis criminibus edocti, et impietatem, et profanitatem, et iniustitiam, et crudelitatem? Impietatem? non enim erubuerunt, eo usque malitiae progredi, ut fingerent, Hussum sanctissimae Triadi quartam adiecisse personam, suam nimirum; sed quomodo confirmabant accusationem? *Vnius Doctoris testimonio cuius nomen celabant interim. Tum Hussus, depromite, inquit, nomen Doctoris istius, testis contra me. Porro episcopus, qui accusationem legebat, Doctoris illius nomen prodere noluit, Dicebat enim modo: eo nihil opus esse.*²⁶⁾ Profanitatem? Viderunt enim legati academiae nostrae vniuersum concilium in profanum risum solui, cum Hussus provocaret ad iustum iudicium Christi. Cum nimirum Hussus affirmasset, se iam antea ad summum iudicem Christum prouocasse, atque etiam nunc prouocare, et nunc quoque publice coram omnibus, nullam esse iustiorum neque magis efficacem prouocationem, quam quae fiat ad Christum, rell. historia pergit: *Haec Iohannes Huss sancte et pie, ut omnia. Sed interea cum haec loqueretur, magnopere a toto concilio derisus est.*²⁷⁾ Quid? quod prouocationem hanc ad iudicem Christum id inter causas retulerit, ob quas supplicium ei decernendum sit.²⁸⁾ Iniustitiam? noluerunt enim Hussus permitttere, ut reuocaret, etsi voluisset, Id aliquando voluisse, sunt, qui nobis persuasum cupiant.²⁹⁾ Verum hic

26) Hardt l. c.

27) l. c. p. 311.

28) Agricola History Ioh. Hufs l. iii Darnach haben sie gelesen, wie Iohann Huss zu Gott appellirt hetze, und solche appellation haben sie auch einen yrrthumb genant und verdampft. Et sententia contra Hussum sacris exuendum apud Hardt tom. IV. p. 437. hoc dilerte ponit: Hussum clauus etiam ecclesiae et censuras ecclesiasticas vilipendisse, cum appellationem ad Dominum Iesum Christum, tanquam ad supremum iudicem, omissis ecclesiasticis mediis, interposuerit, in qua multa falsa et iniuriosa posuit, et scandalosa, ipsius sedis apostolicae, censurarum ecclesiasticarum (risum tene-

ris, vel potius iram cobibeatis, amici) et clauium in conuentum: Ideirco propter praemissa et alia plura praefarum Iohannem Huss haereticum fuisse, haec sancta synodus pronunciat, et tanquam haereticum iudicandum et condemnandum fore iudicat, et condemnat per praesentes, dictamque appellationem, tanquam iniuriosam et scandalosam et illusoriam iurisdictioni ecclesiasticae, reprobando.

29) Cochlaeus l. c. F. Denn Ulrich Reichenbal etwan ein Bürger zu Conititz, ein augensichtiger Zeug, schreyt, das beyde, Iohann Huss und Hieronymus von Prag, den Doctorn und Prelaten, die sie im gefencknus besuchten, verheissen hatten, das sie die aufgeleg-

ten

hic duo obseruamus maxime contraria; primum, si reuocasset, nihilo secius perpetuo carceri mancipiatus fuisset ex decreto concilii, quod ex antiquo codice MSCro Lipsiensi descripsit Harde in Actis Concilii: ³⁰⁾ Sacrosancta synodus Iohannem Hufi tanquam hominem periculosum fidei christianae, propter praenissa immurandum et includendum in carcerem, immurari et includi debere, et ibidem perpetuo remanere, pronunciat et decernit. Secundum, quod si reuocare voluisset, quod tamen non voluit, ³¹⁾ (nec potuit, quia constanter et in rogo adhuc affirmavit, se ea neque docuisse, neque scripsisse, quae sibi imputentur, nescire igitur, quid reuocare debeat, ³²⁾ tamen non licuisset, vt ex historia tertii examinis Ioh. Hufi constat: ^{32) b)} Quidam vero satis bene saginatus sacerdos, et bene vestitus acclamans dixit at praefector concilii: Nullo modo ad reuocandum admitti debet. Scripsit enim ad amicos suos: Si etiam lingua iuret, mentem tamen iniuratum se retinere velle; Non est itaque ei habenda fides. ³³⁾ Quid quod Cochlaeus affirmet, ipsum Sigismundum

C. 3

huius

ren und überzeugten irrthum wollen widerrufen (welches dann Hieronymus wie wohl unbeständiglich gerhan hat) Und das man deshalb zu Costutz dreymal, zu Freudenzyehen, mir allen glocken geleut habe.

30) tom. IV. p. 431.

31) ibid. p. 330.

32 a) Harde tom. IV. p. 448. et MSC. Ciceuse apud Agricolam lit. M ii Ehe denn der Hencker das Feuer anzündt, kam noch zu ihm des Kayfers Marschalk, der von Pappenheim genant, und Herzog Ludwig von Bayern, und vermanen in, Das er doch noch seines lebens verschonen wolt, und das widerrufen, so er critan gepredigt und gelehrt betze, und demseligen absehweren. Aber M. Iohann Hufi sahe auff im Himmel, und antworre mir lauter Stimme, und sprach, Ach Gott du bist mein Zeuge, das ich die ding, so mir durch falsche zeugen aufgelegt werden, nie gelehret noch geprediget hab, sonder die fürnemlichste meine Predig und

meine meinung ist dahin gericht gewesen, Das ich allein die Menschen von sünden ziehen möchte. Inn der Wahrheit aber des Ewangeli, so ich aus den sprüchen und außlegung der heiligen Lerer geschriben, gelehret und gepredigt habe, will ich heut frölich sterben. Und als sie dies gehört haben, hat bemeelter Marschalck und der Herzog aus Beyern die hende zusammengesblagen, und sind von dannen geritten. Da haben die Hencker das Feuer angezündet. etc.

32 b) ibid. p. 326.

33) Haec apud Agricolam l. c. lit. I. F. vlt. sic illustratur: Und es saß ein feyfter dicker Pfaff in fenster inn einem köstlichen Rock ein Preusse, der riefft laut beraus, Ia man sol den ketzzer nicht dazu kommen lassen, das er widerrufen, denn, ich weiß, wenn er gleich widerrufft, so helt er es doch nicht, Ursach, Er hat in seinem Abschied aus Behemen seinem anhang zurücke, geschriben, und ist öffentlich gelesen, das wenn

huius consilii auctorem fuisse.³⁴⁾ Crudelitatem denique? Innocenti enim rogam, ipsius pro dolor! Caesaris suasu,^{35 a)} et cancellarii Acad. Lips. Nicolai Episc. Mersburgensis, deputati ad triste officium damnandi Hussium, sententia et auctoritate, struxerunt die sabbathi VI. Iulii A. XV. Hussi natali quadragesimo secundo, natus quippe erat die VI. Iulii A. MCCCLXXIII. in Hussinetz. Et hunc viderunt legati academiae nostrae. Vtinam non vidissent! Sed viderunt simul exemplum admirandae in perferendo crudelissimo supplicio constantiae martyris Iesu Christi, de qua Aeneas Syluius, postea Papa Pius II. testimonium perhibet, quod non ad supplicium, sed ad festum ire visus sit, ad extremum vsque halitum Carmen eucharisticum Deo dixerit, et hoc verissimum esse, quod nemo vnquam philosophorum tanta constantia mortem, quam hic atrocissimum rogi supplicium tulcrit.^{35 b)} Viderunt et rogam Hieronymi, in eoque admirandum fidei et patientiae christianae exemplum.^{36 a)} Quae denique mala viderunt legati acado-

wenn er gleich zu widerriffen gezwungen würde, so wolt er allein mit dem munde thun, und nicht mit dem herzen, darum solt ir im gar nicht glauben, denn er wird nicht halten.

34) in der Historia Ioh. Hufs zu Costnirz lit. D. f. vlt. das der Kayser Sigismund dem Hussen etlich mal selbes unter Augen gesagt habe, wo er nicht widerruffe und abschwüre die irthumb, so werd das Concilium das recht wider ihn geen lassen, so wisse und wolle er keynen verharrlichen Kerzer handhaben, er wolt ihn ee selbs verbrennen. Quae res Caesaris Cancellario, Casparo Schlick, tam non probata est, vt potius tantae iniuriae impatiens indignabundus abiret e concilio. (Gen. 49, 6.)

35 a) Hardt tom. IV. p. 328. Nisi igitur recanter illa omnia, ego censeo, vt ignis supplicio afficiatur. Haec Imperator! Et de Nicolao, Ep. Mersb. ad hoc deputato cum quatuor aliis Epp. p. 398.

35 b) Agricola lit. M. iii. und Iohann Hufs hat mit lauter Stimme gesungen, einmal, Christe du Sohn des lebendigen Gottes, erbarm dich unser. Und aber einmal, Christe du Sohn des lebendigen Gottes, erbarm dich mein. Und als er zum drittenmal hat angefangen zu singen, hat im der Wind die lob ins angeficht geschlagen, also hat er inn im selbs gebetet, und das haupt geregt, als lang man mocht drey Vater unser beten, und ist also verschieden.

36 a) in historia Bohemica cap. XXXVI. p. 105. Pertrulerunt amlo constanti animo necem, et quasi ad epulas inuitati, ad incendium properarunt, nullam emittentes vocem, quae miseri animi posset facere indicium. Ubi ardere ceperunt, hymnum cecinere, quem vix flamma et fragor ignis intercipere potuit. Nemo philosophorum tam forti animo mortem pertrulisse fertur, quam isti incendium.

academiae Lipsicae ad concilium Constantiense? Cumulum malorum, quae nisi nobis e certis atque indubitatis historiae, tum quidem, cum concilium celebraretur, literis consignatae, monumentis constarent, in numerum τῶν ἀπίστων non tam referremus quam potius reiceremus. Non soli Husso, detestanda in concilio isto facinora patrata deploranti, credere cogimur, ^{36 b)} licet nulla adsit ratio diffidendi, extant enim aliorum testimonia, testium nimirum oculatorum, quae vel in dubium vocare, vel negare, omnem fidem historicam negare esset. Loco omnino in medium prodeat Eberhardus Dacherius, Canonicus Constantiensis, in curia Electoris Saxoniae, Rudolphi III. consiliarius, valde spectatus et accurator, quam Vlricus Reichenthal, rerum in concilio gestarum scriptor, a Rudolpho, cuius, vt Archimareschalli imperii, erat, explorare, qui in concilio hospites, et quae illius essent ex hospitium numero vel dignitate fata, huic negotio admotus, vt hospitem quotquot adessent omnium numerum conscriberet facta exploratione, vel dignitatis, vel officii, vel denique viuendi, quaecunque demum sit, conditionis. Conscriptionem illam literarum monumentis consignauit, quam *Historiam Magnatum in Constantiensi Concilio primis concilii annis XIV. et XV.* inscripsit, et Hardtius in Aetorum Cone. tom V. exhibuit. Hic, inuicis licet ³⁷⁾ ab Electore iussus et coactus est, etiam numerum

36 b) Epistola Ioh. Hussi in carcere Constantiensi ad Bohemos scripta in Lutheri Opp. tom. XVI. p. 2537. So ihr nun selbst zu Costanz gegenwärtig gewesen wäret, wider ihr solches concilii, das heilig geheissen, und dafür will gehalten sein, als könnte es nicht irren, Greuel und schändliches Wesen wol gesehen haben. Denn auch die Schwaben selbst, wie ich von ihnen gehört habe, sagen: dasz ihre Stadt Costanz in dreyszig Jahren solche sünden alle nicht werde können verfühnen welche in diesem Concilio schändlich begangen sind; in summa jedermann ärgert sich ab solchen Concilio, und ihret den Leuten weh, dasz es so schändlich alles zugeber. Corruptissimum ecclesiae tum temporis statum

descripsit Nicol. de Clemangis, in commentario de ruina ecclesiae circa tempora Concilii Constantiensis, recluso et notis illustrato 1785.

37) Audiamus ipsum hic de re loquentem apud Hardtium in Prolegom. ad tom. V. p. 20. e codice MSC. Guelpherbytano: Auch muß ich schambarlich schreiben, dazu zwang mich mein gnädiger Herr Herzog Rudolph von Sachsen, der zu Costnitz Marschalck was, dasz ich erfahren muß, wieviel offender Frauen zu Costnitz weren, und gab mir einen zu, der gut zu solchen Sachen was, Burgharten von Haggelbach. Also ritten wir von einer frauen Haus zu dem andern, die solch Frauen enthielten. Und funden in einem Hauß etwann 30.

merum mulierum suspectarum et meretricum consignare, et consignavit: ³⁸⁾ *Mulieres communes, quas reperi in domibus, et ultra, et non minus, exceptis aliis DCC.* Addit, se reperisse hiltiones, pufunatores, et eorum similes CCCXLVI. Et ne putemus, Dacherium solum esse, qui rem pessimam memoriae prodiderit, vel incredibilia scripserit, afferemus ex antiquissimo Codice MSC. Vindobonensi Elstraviano, de numero personarum Concilii, sequentia: *Item ibi fuerunt XV C (1500) meretrices vagabundae. Item dicebatur, quod plus quam VC (500) homines de nocte sint submersi in lacu. Item dicitur, quod una meretrix lucrata est VIII C. (800) florenos. Item quidam civis Constantiensis vendidit uxorem suam Cancellarius regis, pro VC (500) Ducatis, pro quibus pecuniis emit domum.* ³⁹⁾ O tempora! o mores! O sacrosanctum concilium ad reformandos doctores, auditores, clericos, laicos, fidem, doctrinam, vitam et mores conuocatum, quod tot ac tanta mala, tam horrenda scandala ac facinora, non solum impune tulit, sed etiam fouit! pios autem et sanctos viros, qui de morum emendatione clericos et laicos, magistratus et ciues ad monuerunt, ad rogum damnauit! Sed quid de reformatione, cuius causa id imprimis conuocatum erat? Respondeat Dacherius: *Das Concilium ist zergangen, und kein Reformation, wie der Kayser begehret, und gewolt hat, gemacht worden. Welche Reformation bis heutigen Tag die Geistlichen und auch Weltliche scheuen.* ⁴⁰⁾ Tantum igitur aberat, vt reformatio ecclesiae in illo susciperetur, vt ne tentaretur quidem, quanquam ex decreto Concilii sessione XL. per papam vna cum concilio fieri debuit, antequam Concilium dissoluatur, eamque Imperator anxie desiderauit, Pontifex denique Romanus Martinus V. sancte promisit, sed reuera cum toto clero noluit, Constantiamque die XVI. Mai. A. XVIII. reliquit, relicta simul reformatione ecclesiae. ⁴¹⁾ Sed quam homines nec voluerunt, nec decre-

in cinem minder, in dem andern mehr, ohne die, die in den Stellen lagen, und in den Baustuben. Und fanden also gemeiner Frauen bey 700. Da wolt ich ihr nicht mehr suchen. Da wir die Zahl für ihn brachten, da sprach er, wir solten ihm die heimlichen Frauen auch erfahren. Da antwortete ich ihm, das seine Gnade das there, ich were es nicht mechtig zu thun, ich würde vielleicht um die Sach

errüdet, und möchte auch finden, das ich nicht gern herte. Da sprach mein Herr, ich herte Rechte. Und das bestund also.

38) Hardt tom. V. p. 50.

39) ibid. p. 51.

40) ibid. in Prolegom. p. 20.

41) Hardt tom. IV. p. 1452. et 1532.

decreuerunt, nec denique tentarunt, eam summa prouidentia Dei uoluit ac decreuit, et centum reuolutis annis, potentissima sua sapientia perfecit, ac post Hussum, reformationis praecurforem, ⁴²⁾ excitauit Lutherum, reformationis auctorem exoptatissimum, cuius memoriam nunc quoque pie sancteque colimus, eum quidem in finem, ut Deo pro insigni illo beneficio gratias persoluamus maximas, eiusque conseruationem et usum, non nobis solum, sed posteris quoque ardentissimis precibus ab eo efflagitemus.

Huius officii pietatis memores ut simus, et magnitudo beneficii illius diuini, et pium religiosumque institutum maiorum a nobis exigit, qui ne vlla vnquam aetate serae posteritati tantae felicitatis per reformationem sacrorum recuperatae memoria excideret, sacra solemnna ipso die, quo opus illud Dei coeptum est, in templo academico celebranda instituit, cui ut nos quoque satisfaciamus, in illius diei solemnitate oratori pererudito et disertio, GEORGIO LVDOVICO TRAVGOTT BARTHOLDO, *Roeknitio Misnico*, Philosophiae et liberalium artium Magistro clarissimo et doctissimo, partes dedimus, gratias Deo O. M. oratione e suggestu sacro habenda, publice persolventi. Enarrabit vero in illa pro ea, qua pollet, eruditione et facundia, *Parallela Hussi et Lutheri*, ut, quod opus ab Hussio coeptum fuerit, id a Luthero absolutum esse ostendat. Cuius argumenti grauitatem pariter ac iucunditatem ut Vestro assensu publice probetis, idque praesentia Vestra honorifica nobisque exoptatissima significetis, a VOBIS, COMITES ILLVSTRISSIMI, VTRIVSQUE REIPUBLICAE PROCERES GRAVISSIMI, COMMILITONES GENEROSISSIMI, PRAENOBILISSIMI DOCTISSIMI QVE, verbis decentissimis atque humanissimis petimus atque contendimus.

P. P. Dom. XXIII. p. Trinit. A. C. MDCCLXXXV.

42) Talem praedicat et laudat Lutherus Opp. tom. XI. p. 1472.

LIPSIAE

EX OFFICINA KLAVBARTHIA

... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...

... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...
... et cum rebus ...

...

EX OFFICINA ...

Yc 6769

ULB Halle 3
003 350 355

5b.

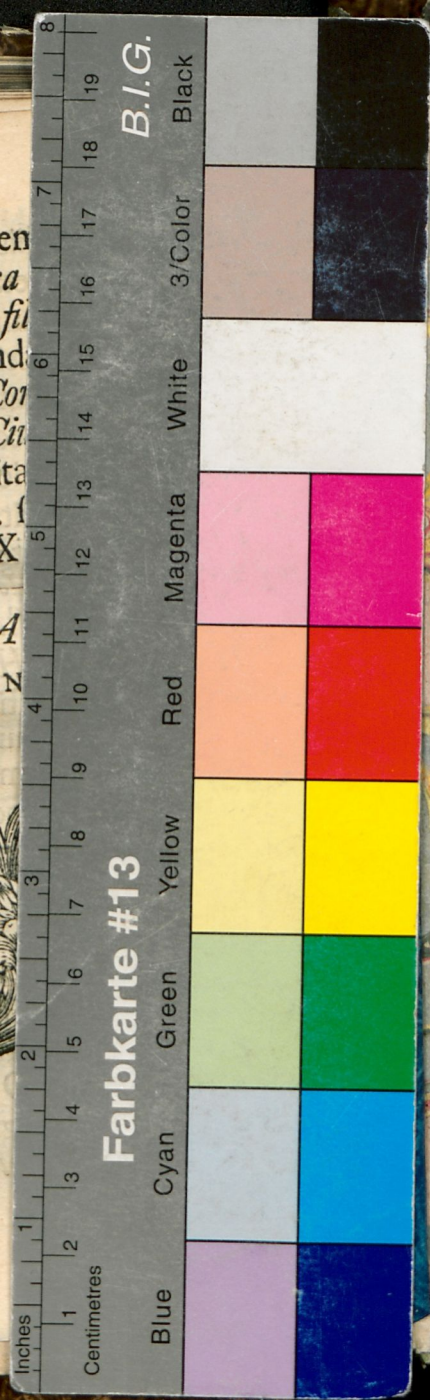
Retr V 9.1.01

18.5.

1577

DE
LEGATIS
ACADEMIAE LIPSIENSIS
AD CONCILIVM CONSTANTIENSE
COMMENTATIO HISTORICA
D. FRIDERICI IMMANVELIS SCHWARZII
THEOL. PROF. ORD. ET FACVLTATIS THEOLOGICAE
H. T. DECANI

LIPSIAE
EX OFFICINA KLAVBARTHIA.

